

3)

KONAČNI SALDO

Samo je 19 tvrtki nakon pretvorbe konstantno dizalo prihode i dobit: Lideri su pivovare i cementare, a evo tko je prošao najgore

U dobit tvrtki izšlih 2004. iz pretvorbe od 397 milijuna DEM, Pliva je 'ugradila' 272 milijuna.

Foto: Vedran Marjanović Objavljeno: 03. kolovoza 2024. 10:47

U dobit

U dobit

U dobit

Prevedeno iz: [Fotografija](#)

Da se u pretvorbu i privatizaciju domaćih poduzeća krenulo, kako je u prethodnom tekstu iz ovog serijala upozorio sindikalni lider **Željko Klaus**, u potpuno pogrešno vrijeme, svjedoče i podaci o poslovanju privatiziranih 1006 tvrtki koje je tijekom revizije pretvorbe prikupio Državni ured za reviziju. Čak 77 posto ili 755 poduzeća i njihovih tvrtki-kćeri koje su prošle reviziju pretvorbe poslovalo je 1991. s gubitkom, što, uz rat, opći pad životnog standarda i nepostojanja tržišta kapitala, nikako nije tilo u prilog ponudi dionica tolikog broja poduzeća na tržištu.

Između 2000. i 2004. kada državni revizori po nalogu tadašnje Vlade prevođene SDP-om i HSLS-om ulaze u poduzeća koja su prošla pretvorbu i tvrtke u njihovu vlasništvo koje su u međuvremenu osnovali, omjer 'gubitaša' i tvrtki koje rade s dobiti nešto je povoljniji i u korist 'dobitnika' s 567 tvrtki naspram 531 poduzeća u 'minusu'. No, i takav omjer još uvijek je daleko od ciljeva privatizacije, kao što su profitabilno poslovanje i isplata dividendi svojim novim vlasnicima. Pogotovo ako se zna da je svega 388 tvrtki iz pretvorbe i privatizacije preživjelo do današnjih dana.

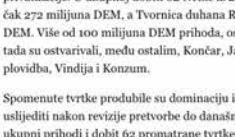
Udio gubitaša

Tragajući za odgovorom na pitanje jesu li tvrtke koje vuku kontinuitet iz pretvorbe danas profitabilne i ispunile privatizacijske ciljeve, analizirali smo poslovne rezultate 62 tvrtke. Riječ je o tvrtkama iz pretvorbe koje su nositelji domaće prehrambene, farmaceutске, visokotehnološke, kemijske, elektroindustrije, ambalažne, duhanske, poljoprivredne i industrije građevinskog materijala, kao i trgovine, hotelijerstva i opskrbe naftom i plinom. Odbacili smo, među ostalim, tvrtke iz sastava Fortenove grupe poput Jammice i Konzuma, Vindiju, Kraš, Nexe Grupu, Saponiju, Tankersku plovību, Jadranski naftovod, Ericsson Nikolu Teslu, Končar, Plivu, Tvornicu duhana Rovinj i Vetropack Siražu.

Cementara Nexe vlasnik i predsjednik Uprave Ivana Engrova (na slici) među malim je brojem domaćih tvrtki iz pretvorbe koje su konstantno rale i povećavale dobit.

© Banka Hrvatske/Croptu

Salon dizajnerskog namještaja

Moderni interijer - ekskluzivni namještaj u Splitu.

Moderni interijer

Open >

Rana dominacija

Iako je to bilo vidljivo već 1991., podaci o poslovanju tvrtki koje su prošle pretvorbu u izvješćima Državne revizije jasno ukazuju tko su predvodnici u domaćem gospodarstvu nakon sprovedene privatizacije. U ukupnoj dobiti 62 tvrtke iz 2000.-tih Pliva sudjeluje s čak 272 milijuna DEM, a Tvornica duhana Rovinj s 160 milijuna DEM. Više od 100 milijuna DEM prihoda, osim Plive i TDR-a, već tada su ostvarivali, među ostalim, Končar, Jammica, Kraš, Tankerska plovidba, Vindija i Konzum.

Spomenute tvrtke produbile su dominaciju i u desetljećima koja će uslijediti nakon revizije pretvorbe do današnjih dana. Povećati će se i ukupni prihodi i dobit 62 promatrane tvrtke. U 2023., naime, prema podacima Financijske agencije, ukupni prihodi su im iznosili 9,2 milijarde eura, a dobit 938 milijuna eura. Budući su ukupni prihodi hrvatskih tvrtki u prošloj godini, prema podacima Financijske agencije, iznosili 161,1 milijardi eura a ukupna dobit 11,5 milijardi eura, može se kazati da poduzeća proistekla iz pretvorbe nose respektabilan dio godišnjeg rezultata našeg gospodarstva.

Od 62 promatrane tvrtke njih 19 više-manje konstantno je povećavalo prihode i dobit od pretvorbe do 2023.. Riječ je, među ostalim, o Krašu, Frankcu, Konzumu, našičkom Nexeu, Cemexu, Lahudu, Saponiji, križevačkom Milinaru, varaždinskoj Koki, Karlovačkoj i Zagrebačkoj pivovari. Među tvrtkama koje su napravile najveće skokove prihoda i dobiti nakon privatizacije, uz 'gigante' domaće biznisa poput Končara, Plive ili Kraša, obje su najveće domaće pivovare (Zagreb, Karlovac) i cementare u Našicama i Kaštel Sućurcu. Cemex, negdašnji Dalmacijacementt, je, primjerice, u pretvorbi poslova s gubitkom, nakon privatizacije 2001. ostvario je dobit od 26 milijuna tadašnjih DEM, a u prošloj godini bio je 'u plusu' za 35 milijuna eura.

Zagrebačka pivovara višestruko je povećala prihode i dobit nakon pretvorbe, a trenutno joj je predsjednik Uprave Miroslav Holjevac (na slici).

© Banka Hrvatske/Croptu

Nexe je prošlu godinu završio s dobiti od 22 milijuna eura, što joj je najbolji rezultat u posljednjih pet godina i višestruko povećanje dobiti u odnosu na razdoblje pretvorbe i privatizacije. Karlovačka pivovara dobit je radila i prije pretvorbe i dvije privatizacije (obitelji Jakšić, Heineken), ali joj je dobit u prošlog godini od 8,3 milijuna eura značajno veća nego, primjerice, 2001. kada je dosegla 12 milijuna tadašnjih DEM.

Samo riječko i pulsko brodogradilište među 62 promatrane tvrtke imali su lani manje prihode nego 1991... i 2004.. Lani je ukupno devet tvrtki iz 'pretvorbenog' uzorka koji smo analizirali radilo s 'minusom', osim 'škerova' tu su i kutinisa Petrokemija, Belje i PIK Vrbovec.

Ratne štete

Sudeći prema analizi Državne revizije o ukupnim okolnostima u kojima su radene pretvorba i privatizacija, dobru startnu osnovu za tvrtke koje su napravile najveće poslovne uspjehe nakon pretvorbe svakako je predstavljala činjenica da nisu pretrpjele ratne štete i gubitak tržišta u mjeri u kojoj su to dogodilo hrvatskom gospodarstvu u cjelini.

Riječko brodogradilište 3.maj jedina je tvrtka uz pulski Ufjanik koja je uspješno prošla pretvorbu a da danas radi s manjim prihodima i bez dobiti.

© Banka Hrvatske/Croptu

- Pretvorba i privatizacija društvenih poduzeća započela je 1991. To je bilo vrijeme početka Domovinskog rata, kada je dio Republike Hrvatske bio okupiran, kada se značajan broj društvenih poduzeća nalazio na okupiranom ili ratom zahvaćenom području, što je imalo za posljedicu da je u tim društvenim poduzećima naknadno provedena pretvorba i privatizacija, da je dio imovine zbog ratnih djelovanja bio uništen, a poduzeća nisu poslovala ili su poslovala u otežanim uvjetima zbog gubitka tržišta - ističe Revizija. Pritom navodi podatke da se 85 tvrtki u pretvorbi krajem 1991. - poput petrinjskog Gavrilovića i vukovarskog VUPIK-a, nalazilo na okupiranom području, a 312 na ratom zahvaćenom području.

- Od ukupnog broja društvenih poduzeća, 237 u elaboratu o procjeni vrijednosti poduzeća iskazalo je ratnu štetu u iznosu od 1,5 milijardi DEM, a 572 društvena poduzeća su zbog prekida suradnje s poslovnim partnerima iz drugih republika bivše države izgubila tržište, što je izravno utjecalo na smanjenje njihovih poslovnih rezultata - zaključuje Revizija.

Za razliku od ratnih šteta, financijsku štetu od gubitka tržišta poduzeća u pretvorbi ne može se izračunati, ali ona se zacijlo ogleda, među ostalim, u podatku Revizije da je čak 345 tvrtki koje su 1991. prošle pretvorbu između 2000. i 2004. već bilo u stečaju.

Ovaj tekst objavljen je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa poticanja novinarske izvrsnosti.

Facebook

Twitter

Instagram

YouTube

Želite li dopuniti tamo ili prijaviti pogrešku u tekstu?

© Banka Hrvatske/Croptu